

Таїсія Шевченко

викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Джерела національного кримінального права мають не лише теоретичне значення, а також і практичне значення, особливо в умовах сьогодення та напрямом нашої держави щодо євроінтеграції. Приведення національного кримінального законодавства до рівня міжнародних стандартів, відхилення від застарілої кримінально-правової системи на сьогодні для України є вкрай важливою задачею і однією з умов стати рівноправним членом Євросоюзу на рівні з іншими державами, що дасть змогу привести національну правову систему до європейського рівня у забезпеченні гідного захисту прав і свобод людини і громадянина. За останні роки було імплементовано в національне кримінальне законодавство значна кількість міжнародних правових актів за необхідно і до яких Україна долучилась та взяло обов'язок щодо втілення таких норм в Кримінальний кодекс України.

В Розділі II КК України «Закон про кримінальну відповідальність» прямо не вказується на безпосереднє джерело кримінального закону, як норми міжнародного кримінального законодавства. Однак, ч. 1 ст. 3 КК України визначає, що: законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права». В ч. 5 ст. 3 КК України зазначено, що: «закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України» [1]. Тож ми можемо чітко зазначити, що закон про кримінальну відповідальність, який ґрунтується на Конституції України та загально прийнятих нормах і принципах міжнародного права. Тож джерела кримінального права є: закон про кримінальну відповідальність, як єдиний кодифікований збірник нормативно-правових актів, так і норми міжнародного права. До того ж можна зазначити, що такий підхід до джерел кримінального права не є сталим і може постійно змінюватись в залежності від об'єктивної необхідності, змін, які відбуваються в суспільстві та зміні пріоритетів. Це робить кримінальне законодавство «гнучким» з можливістю пристосуватись до змін у суспільстві, які відбуваються постійно.

Не можна обійти увагу збройну агресію та введення воєнного стану з 24 лютого 2022 року на території України. Так, за період з лютого 2022 року по теперішній час до Кримінального кодексу України було внесено 18 доповнень та змін кримінального законодавства, причому такі зміни стосуються як Загальної, так і Особливої частини КК України. Більше змін відбулось до

Розділу І «Злочини проти основ національної безпеки» від посилення кримінальної відповідальності до криміналізації нових норм. Також зміни були внесені зміни до Розділу XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку».

В даному розглянутому нами контексті виникає питання щодо визначення та конкретизації із загального переліку всіх нормативно-правових актів, які саме можуть бути втілені в Кримінальний кодекс України? Звичайно, ми загально зазначаємо, що за необхідності такої імплементації, однак чи можуть бути обмеження щодо такого застосування.

Так, В. В. Попко в своїй роботі розглядає систему міжнародного кримінального права і зазначає, що: «посилання на застосовне право містяться в багатьох міжнародно-правових актах, проте ні один із міжнародних документів не містить вичерпного переліку джерел права. Найбільш повно даний перелік вказано у ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, на яку посилаються більшість авторів та яка широко визнається в юриспруденції в якості переліку джерел міжнародного права. У цій статті зазначено, що Суд застосовує:

- a) міжнародні конвенції як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, безперечно визнані державами, які є сторонами спору;
- b) міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної в якості правової норми;
- c) загальні принципи права, визнані цивілізованими націями;
- d) із застереженням, вказаним у ст. 59, судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй у якості допоміжного засобу для визначення правових норм». Застереження ст. 59 стосуються того, що «рішення Суду є обов'язковим лише для сторін, що беруть участь у справі, і лише по даній справі» [2].

Міжнародні конвенції, що стосуються норм кримінального законодавства, які ратифіковані Україною або укладені договори про співпрацю та виконання певних зобов'язань про які йде мова в конвенції, складають найбільшу частку із розглянутого нами вище переліку.

О. О. Нігреєва зазначає, що: «шукаючи відповідь на питання про джерела міжнародного права, що можуть застосовуватися у діяльності міжнародних кримінальних трибуналів, необхідно, перш за все, звернутися до їхніх установчих документів. Як відомо, ними є Статут Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії 1993 р., Статут Міжнародного трибуналу щодо Руанди 1994 р., Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р.» [3].

Розглянувши питання системи джерел національного кримінального законодавства, можемо зазначити, що національний закон про кримінальну відповідальність також складає частину норм міжнародного кримінального законодавства і розглядається як транснаціональне кримінальне право. В умовах сьогодення набуває важливого значення з урахуванням позитивного голосування 19 січня 2023 року членами Європарламенту за створення

спеціального міжнародного трибуналу для здійснення переслідування агресії проти України. Для України це набуває нового значення щодо кримінальної відповідальності за міжнародні злочини вчинені на території України, які пов'язані із збройною агресією на території України.

Так, В. В. Попко зазначає, що *транснаціональне кримінальне право* функціонує як складова частина системи міжнародного кримінального права, як його підгалузь, в основі якого закладено певний фундамент – принципи міжнародного права, які, поза сумнівом, є нормами *jus cogens* та містять зобов'язання *erga omnes*. Важливим постулатом вивчення транснаціонального кримінального права являється визнання принципів міжнародного права, серед яких важливе місце посідають принципи міжнародного кримінального права. Розвиток системи транснаціонального кримінального права потребував окремого розвитку в усіх складових та сферах. Основою для такого розвитку стало удосконалення джерельної бази. Завдяки цьому на новий етап вийшло питання криміналізації транснаціональних злочинів та взаємної правової допомоги держав. При цьому, у ситуаціях, коли виникають питання щодо юрисдикції – держави користуються переліком принципів, за якими вона визначається. З часу початку свого розвитку, система транснаціонального кримінального права набула набагато чіткіших рис та на сьогоднішній день функціонує у повному обсязі, що, однак, не припиняє необхідності подальших удосконалень [4].

Транснаціональне кримінальне право володіє власною системою джерел, яка є складовою системи джерел міжнародного кримінального права. Норми джерел цих систем тісно пов'язані між собою, містяться в міжнародно-правових актах універсального та регіонального характеру, серед яких вагоме місце 384 Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство посідають конвенції, зокрема Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року. Серед джерел транснаціонального кримінального права слід виокремити особливе місце національного законодавства, яке в системі джерел міжнародного кримінального права належить до групи допоміжних джерел. Національне законодавство безпосередньо не регулює міжнародні відносини, проте впливає на транснаціональне кримінальне право різними шляхами, зокрема в національному законодавстві відбувається криміналізація транснаціональних злочинів, їх пеналізація, кримінальне переслідування, реалізація норм відповідно до визначеної в законодавстві юрисдикції тощо. Форми впливу національного законодавства на транснаціональне кримінальне право можуть бути різноманітними і виявлятися у визначенні національної кримінальної політики; при підписанні, ратифікації чи денонсації міжнародних конвенцій; при наданні правової допомоги державам та міжнародним організаціям тощо. Національні закони та інші нормативно-правові акти можуть стимулювати ухвалення нових чи внесення відповідних змін до інших міжнародно-

правових документів, що в свою чергу сприяє поглибленню співробітництва держав у сфері протидії міжнародній злочинності в реалізації спільних інтересів світового співтовариства на основі загальних, визнаних цивілізованими націями, принципів права [2].

Таким чином, хочемо зазначити про важливість для України голосування більшістю голосів членів Європарламенту для ухвалення рішення про створення спеціального міжнародного трибуналу за злочин агресії проти України. Приведення національного кримінального законодавства щодо міжнародних транснаціональних злочинів до міжнародних стандартів та їх досконала перевірка є вкрай важливим кроком. Такий аналіз дасть змогу у подальшому уникнути колізій, а особливо прогалин в кримінальному законодавстві, що дасть змогу притягнути винних осіб до відповідальності за вчинені злочини на території України.

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (дата оновлення 13.12.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.02.2023).

2. В. В. Попко. Національне законодавство – джерело національного транснаціонального кримінального права. Часопис Київського університету права. 2021. № 1. С. 381-386. ORCID: 0000-0001-8358-7721

3. О. О. Нігреєва. Джерела міжнародного права у діяльності сучасних міжнародних кримінальних трибуналів. Правова держава. 2017. № 27. С. 154-159.

4. В. В. Попко. Транснаціональне кримінальне право: досягнення у формуванні системи. С. 165-170. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Tezy_Bolgaria_03.20/Tezy_Bolgaria_03.20_25.pdf (дата звернення: 08.02.2023).

Ірина Шило

викладач

Сергій Чучко

доктор філософії з права

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВА ПРИ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

В наш час йде стрімкий розвиток інноваційних технологій і впровадження їх у всі сфери життєдіяльності, які торкнулися й глобальної мережі Інтернет, без якої її користувачі не уявляють існування. Сьогодні в мережі Інтернет можна реалізувати будь-які потреби, наприклад: придбати одяг, побутову техніку, оплатити комунальні послуги, замовити їжу, ліки та багато іншого. Для більшості населення така форма «віртуальної» торгівлі стала зручною й істотно зекономила час. Проте, форми цивільних правовідносин в Інтернеті наразі є не досить врегульованими, що тягне за собою значну кількість порушень, зокрема й у сфері торгівлі товарами та